

Budapestre vonatkozó ujságcikke

028.1

Szerző: *Lás Endre*

Cím:

BESZÉLŐ HÁZAK

Forrás:

Magyar Hírlap

1957. 10. 16.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Hely

Idő

Személy

Helyszám

Régibb és újabb budapesti házak hol hangos, hol halk beszédét közvetíti az olvasók felé az az album alakú könyv, amelyet *Hatvany Lajos*, Budapest történetének és irodalomtörténetének tudós és szerelmes ismerője szerkesztett. A kötet — ezt máris megállapíthatjuk — gyors sikert aratott.

A *Beszélő házak* ötlete azokban az években ébredt fel a mostani könyv szerkesztőjében, midőn a Horthy-fasizmus hivatalos és félhivatalos kultúrpolitikusai, műveletlen és félig-művelt irodalmárai, hazugul értelmezett és terjesztett »népiesség« jelszavával, megbontották az igazi városiasságnak és igazi népességnek *Ady* és *Móricz* műveiben már-már megteremtődött egységét. Amikor a fasiszta álnépesség rikoltva lézengő lovagcskái ki akarták vetni a nemzeti kultúrából az »aszfaltos«, »bűnös« Budapestet, *Hatvany* és lélektörökonai azokhoz a kopottan roskatag bérházakhoz fellebezték, amelyekben a magyar szellem nagyjai pallérozták — *Petőfi Sándortól* *Ady Endréig*, *Táncsics Mihálytól* *József Attiláig*, *Vasvári Páltól* *Radnóti Miklósig* — az egész magyarság lelkiületét.

A magyar kultúra egységéért küzdő korunkban nem kellene többé ilyen fellebbezések, de igenis szükség van a budapesti bérpalotákhoz és

viskókhoz fűződő nagy emlékek, szent hagyományok összegyűjtésére. A budapesti múlt és a magyar irodalom sok-sok elfeledett összefüggésére világítanak rá azok a kutatások, amelyeknek eredményeit *Hatvany Lajos* és társai most a *Beszélő házak* lapjain élénk tárnak. *Vas István*, *Keller Andor*, *Füsi József*, *Bella György*, *Pásztor József*, *Kosztányi Dezsőné*, *Illés Endre*, *Komlós Aladár*, *Móricz Virág*, *Stella A. Corján*, *Ortutay Gyula*, *Somlyó György*, *Tóth Eszter* és *Kovalovszky Miklós* mindig hiteles, többnyire irodalmi értékű, gyakran érdekes, de nemegyszer izgalmas alkotásai jól közvetítik a régi kövek mélyértelmű beszédét.

Mindenki, aki feltáruuló szívvel, kinyíló lélekkel olvasta a *Beszélő házak* lapjain sorakozó írásokat, másképp halad el majd sok-sok pesti és budai ház előtt, mivel odakinn a járdán is úgy érzi, mintha benn volna a régi házfalak között.

A járókelő, akinek útja elvezet a *Karthausi út 14-es* ház előtt, olyan hangulatba kerülhet, mintha *Eötvös Józseffel* nézne ki a villa messzi kilátású ablakaiból a *Sashegy* ketős ormára, a *Gellérthegy*re, a *Várhegy*re. *Széchenyi* hidjára és a *Margitszigetre*.

A *Kossuth Lajos utca* (hajdan *Hatvani utca*) 7-es háza előtt eszünkbe jut, hogy *Laborfalvi Róza*, a nagy színésznő ide hozta *Petőfinék* és *Juliájának* készülő közös otthonából *Jókait*, amikor *Petőfi* ellenzte a *Jókai*—*Laborfalvi* házasságot. Ebbe a házba költözött a pilisecsbai titkos esküvő után *Jókai* és *Jókainé Laborfalvi Róza*, s itt is lakott, amíg csak *Windisch-*

grätz császári hadai meg nem szállták Pestet.

A *Nádor utca* 7-es ház előtt úgy érezzük magunkat néhány percre, mintha ott lettünk volna *Kossuth* kétszobás lakásában, ahol nemegyszer minisztertanácsra jöttek össze a negyvennyolcas felelős minisztérium tagjai.

A *Nádor utca* 5-ös ház előtt, amelyet *Tigris Szállónak* hívtak, kapunyitásra várunk és látni akarjuk, hogy miként viszik szét a szélrózsa minden irányába targoncákon *Kossuth* hamar híressé vált *Hírlap*-jának példányait.

A Tudományos Akadémia előtt arra gondolunk, hogy egy ideig *Arany János* élt a főtitkári hajlékban, amelyet nehezen tudott elfoglalni. Az akadémiai igazgató-tanács előkelőségei, *Szalay László* halála után, megválasztották ugyan főtitkárnak a költőt, de nem akarták, hogy beköltöz-

zék a főtitkár szolgálati lakásába. Ezt bérbeadták a jogtudományban dilettáló mágán-sok egyikének. *Arany János* csak akkor állt a sarkára és követelte a jussát, amikor felesége figyelmeztette, hogy a mágán-sok szemében, úgy látszik, a főtitkári tisztség ellenére is csak paraszt marad, akit nem fogadnak be teljesen maguk közé.

A Ferencvárosban — amelyet *Molnár Ferenc* a *Pál utcai fiúk*-ban, *Móricz Zsigmond* pedig »Az asszony közbeszóiban is megörökített — *József Attila* hajdani hajléka felé tartunk: a *Gát utca* 3-as ház felé... A *Damjanich utcában*,

amikor a 34-es ház előtt lépkedünk, arra gondolunk, hogy itt vetette papírra *Bródy Sándor* a *Tanítónő*-ben a maga korának egyik legélesebb társadalomkritikáját... A *Vérmező* szomszédságában az *Attila utca* 95-ös bérház egyik felső emeletén *Babits Mihály* fogadta azokat a fiatal költőket, akik szinte sohasem találták őt a *Nyugat* szerkesztőségében és ide is utána jöttek.

Budapest irodalmi térképének körvonalai rajzolód-nak ki a *Beszélő házak* olvasása közben. A megkezdett irodalmi térképezést folytatni kell! Még sok olyan bérpalota,

viskó és szálloda akad, amelynek kopott és sápadt kövei beszélni szeretnének! Talán helyes lenne második kötetet is készíteni és ebben — hogy csupán néhány nevet említsünk! — *Nagy Ignác*, *Agai Adolf*, *Makai Emil*, *Eötvös Károly*, *Kóbor Tamás*, *Heltai Jenő*, *Palágyi Lajos*, *Révész Béla*, *Vérsi József*, *Gelléri Andor Endre*, *Pap Károly*, *Szabó Lőrinc* és *Zsolt Béla* otthonairól, kávéházairól is megemlékezn!

A *Beszélő házak* gyönyörű kiállítása a Bibliotheca Kiadót dicséri. *Glink Károly* fényképei általában szépek, művésziek, de néha kissé öncélúak és nem eléggé illusztrálják a szöveget. Ha a tanulmányok megírásához az írók egész sora szövetkezett, miért nem lehetett mozgósítani a fotográfusok csapatát is?!

Sós Endre